

*Кочерга С. О.,**доктор філологічних наук,
професор кафедри української мови та літератури
Національного університету «Острозька академія»**Оріховська Т. Б.,**студентка магістратури кафедри української мови та літератури
Національного університету «Острозька академія»*

КОДЕКС ПОДРУЖЖЯ У ХРИСТИЯНСЬКИХ ДРАМАХ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Анотація. У творчості Лесі Українки важливе місце належить гендерному дискурсу, що яскраво проявився в драмах з ранньохристиянською тематикою. Християнство для письменниці – важливий етап культурного розвитку людства, унікальний досвід утвердження нових ідей попри гоніння їх послідовників. У студіях літературознавців досить різнобічно охарактеризовано персонажі творів, що репрезентують складну добу минулого, яка резонувала з сучасністю Лесі Українки («Одержима», «Йоганна, жінка Хусова», «В катакомбах», «Руфін і Прісцилла» та ін.). Однак досі бракувало системного погляду на амбівалентну палітру художніх аргументів щодо впливу раннього християнства на парадигму подружніх взаємин. Мета статті – дослідити моральні проблеми шлюбу в ранньохристиянських драмах Лесі Українки у світлі гендерної стратегії.

У драматургії письменниці запропонована художня інтерпретація розмаїтих форматів подружньої комунікації. Для багатьох сімейних пар стала випробуванням приналежність чоловіка і жінки до різних віросповідань, оскільки держава і соціум не толерували поклоніння Христу. У статті виділено кілька типів шлюбних взаємин, які сповна характеризують гендерні зрушення в суспільстві: підпорядкування жінки-християнки язичником (Йоганна і Хуса); шукання консенсусу між чоловіком і дружиною, яких розділяє ставлення до християнства (Прісцилла і Руфін); ідеальна духовно-тілесна єдність подружжя християн (Рената і Редівус). Важливим сегментом нашого дослідження є відображення в творчості Лесі Українки тенденцій шукання нових ідеалів, які втілюють віртуальні «духовні шлюби» (Міріам / Месія, Анціллодея / Неофіт-раб).

Доведено, що в доробку Лесі Українки-драматурга представлено складний алгоритм впливу християнства на моральний кодекс подружжя. З одного боку, євангельські постулати на початках функціонування християнських громад сприяли духовній емансипації, зокрема відкривала невідомі раніше горизонти самореалізації для жінок. З іншого боку, церковний клір нав'язував догматичну тезу про вторинність жінки у соціумі, її повну залежність від чоловіка. Однак утвердження християнства зумовило ідею абсолютності нових стосунків чоловіка і дружини у шлюбі, можливість повної духовної, душевної і тілесної гармонії. Інтенції та порівняння окремих особистостей, які засвідчують поступ в гендерних орієнтирах, є наскрізним мотивом у художньому світі Лесі Українки.

Ключові слова: раннє християнство, гендер, емансипація, фемінний, духовний, тілесний.

Постановка проблеми. Актуалізація «жіночого голосу» для модерністського дискурсу є явищем логічним і закономірним на тлі інтенсифікації емансипаційного руху. Жінки-письменниці в Україні, як і в інших європейських країнах, поступово збагачували ракурси бачення дійсності, шукали нові типи героїв, пропонуючи модуси, які не відповідали панівному патріархальному канону.

Багатогранно порушено гендерні питання у драматичних творах Лесі Українки, причому як на громадському, так і на особистісному рівнях. Особливо гострими в означеному річизі постають драми письменниці з ранньохристиянським сюжетом. Чимало мотивів та образів для художнього втілення письменниці почерпнула з біблійних та євангельських часів. Однак ще більша частина доробку авторки присвячена ідейним перипетіям раннього християнства на європейських теренах (I–IV ст. н. е.). Ця доба виробила постулати і традиції, відмінні від античної та юдейської парадигми. Згідно з твердженням науковців, вплив християнства на проблеми гендеру варто оцінювати як амбівалентний. З одного боку, християнська ідеологія відстоювала гуманістичні цінності, відкрила можливості жінкам проявляти себе в релігійних обшинах, вийти за межі родинних координат. Однак на зміну первісному егалітаризму в християнській громаді досить швидко приходить жорстка патріархальна система. Зокрема трактування питань щодо можливості отримання жінкою благодаті, її гріховності «ставали основою для декларації її підпорядкованого становища» [1, с. 39], що знайшло відбиток у конфліктах драм Лесі Українки.

Ранньохристиянський гендерний поступ багато в чому був суголосний ситуації, яку переживало покоління письменниці, що вже досягло певних емансипаційних успіхів, але постійно нашттовувалося на патріархальний пресинг. Отож драматичні твори Лесі Українки, написані на матеріалі ранньохристиянських колізій, є дзеркалом гендерної концепції, яка була пріоритетною для спільноти інтелігенції кінця XIX – початку XX ст. і не втратила значення в наш час, що зумовило зростання інтересу науковців до християнського дискурсу в драматургії письменниці. Уті, якщо гендерні проблеми в доробку Лесі Українки нині проаналізовано

доволі ґрунтовно, то феномен шлюбу і вплив на його функціонування християнства й патріархальної традиції досі розглядався лише спорадично, що й зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у вивчення християнських мотивів у доробку Лесі Українки у світлі гендерного трактування зробили В. Агеєва («Поетеса зламу століть. Творчість Українки в постмодерній інтерпретації», 1999), Н. Зборовська («Моя Леся Українка», 2002), О. Забужко («Notre Dame D'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій», 2007) та ін. Знаковими для сьогодення є праця Н. Колошук «Інтелектуальний конфлікт у драматургії Лесі Українки» (2006), у якій дослідниця проаналізувала специфіку побудови сюжетних колізій у драмі «Руфін і Прісцилла», стверджуючи, що ця драма «спрямована проти догматизму будь-якої ідеологічної доктрини, насадженої у якості колективної моралі і прямого керівництва до дії» [2, с. 213]. Суголосні тези знаходимо в монографії Г. Гаджилової «Проблематика раннього християнства у драмі Лесі Українки: становлення тексту в русі авторських художніх рішень» (2018). Віхою останніх років у цьому напрямку стала книга «Апокриф. Чотири розмови про Лесю Українку» (2020), у якій запропоновано консенсус поглядів світської інтелектуалки О. Забужко й авторитетного богослова Блаженнішого Святослава Шевчука. Оскільки чільне місце в драматургії Лесі Українки посідає образ жінки-бунтарки, вагомою є думка богослова щодо оцінки її з теологічного погляду, що стало новим регістром осягання самотності художнього світу письменниці.

Мета статті – дослідити особливості відображення феномену шлюбу та його моральних проблем і внутрішніх конфліктів у світлі гендерної проблематики на матеріалі ранньохристиянських драм Лесі Українки («Одержима», «В катакомбах», «Йоганна, жінка Хусова», «Руфін і Прісцилла»).

Виклад основного матеріалу. Характеризуючи «провербіальне “антихристиянство”» Лесі Українки, О. Забужко наголошує, що специфіка її творів полягає у «спротиві до власне патріархально-“енкратичної” сторони християнства як такої, що дискримінує його жіночі первні. Звідси переважний інтерес письменниці саме до раннього, допатристичного християнства...» [3, с. 50]. Письменниці імпонували постаті, які залишили свій фемінний слід в історії християнської думки. Насамперед варто згадати персонажів її драм, що репрезентують жінок з оточення Ісуса Христа, яким судилося стати свідками його розп'яття. Однією з них є Одержима з однойменної поеми Лесі Українки. Нині усталеною є думка, що сюжетною основою твору стали євангельські оповіді про життя Христа. Образ Міріам є збірним, він склався на підставі свідчень про численних жінок, захоплених євангельськими проповідями Ісуса. Непоодинокими є припущення щодо прообразу Міріам як художньої версії постаті святої мироносиці Марії Магдалини. Разом з тим релігійна література та апокрифи наводять чимало фактів, що ототожнюють Марію Магдалину з блудницею, грішною самаряною, яка під впливом Христового

слова покаялась та згодом стала відомою проповідницею. Мірам Лесі Українки – адепт ідеї спасіння Христа (І. Дзюба), її характер розкривається в кризовій ситуації, апогеєм якої стає конфлікт з «сонним кодлом» маси.

Слушною вважаємо думку, що конфронтація героїні спричинена й «розхристаністю її внутрішнього світу, відмежованістю від соціуму» [4, с. 14], неможливістю знайти власне «Я»: навіть Месія не приймає інтенцій «нешасної»: «Яке тобі до мене діло, жінко?» [5, с. 126]. У стосунку до нього Міріам не є коханкою чи нареченою, а «своєрідною “тіньовою” партнеркою, “іноверсією” вмираючого і воскресаючого бога» [6, с. 104]. Міріам, сповідуючи релігію Любови («не за щастя... не за небесне царство... ні... з любови!» [5, с. 144]), засадничо різниться з Месією: жінка неспроможна любити «його і всіх». Її уявна близькість з Учителем постає маркером ідеального шлюбу – бажаного поєднання духовного і тілесного, вірність обранцю до останнього подиху. Неможливість досягти абсолюту «знайшла свій фінальний вияв у мазохічному бажанні смерті від юрби» [7, с. 126].

У творах з ранньохристиянського життя Лесі Українки також не оминає фактів брутального ігнорування думки жінки в церковному осерді. «Феноменальну чуткість Лесі Українки до кожного історичного прояву цієї традиції» [6, с. 209] переконливо засвідчує драматична поема «В катакомбах», де виразними штрихами поряд з пристрасним правдошукачем Неофітом-рабом змальовані епізодичні ролі християнок. Жінки зі складними долями гостро потребували енергії слова Божого, підтримки громади. Та право висловлювати позицію жінок вони не завоювали, хіба що Діаконісса «коротко», з дозволу Єпископа, інформувала щодо господарських проблем. Християнське середовище прищеплювало жінкам меншовартісну ідентифікацію «другої статі», що підтверджує самохарактеристика Анціллодеї: «...я жінка нерозумна, / не вмію розважати справ високих...» [5, с. 499].

Твір кидає світло на проблему подружніх взаємин у Римській державі, причини руйнації інституту шлюбу. Дружину Неофіта-раба втягнуто в розпусні оргії вельмож, побиваючись за хвору дитину, вона «не сміє плакати, бо пан не любить / очей заплаканих в рабинь вродливих» [5, с. 245]. Чоловікові пропонують «напутити» жінку на християнську віру, яка дарує надію на небесну справедливість після смерті, проте Неофіт-раб розуміє ефемерність цих сподівань. Його відштовхує практика взаємодопомоги, притаманної церкві, адже добродійство християн радше є корисливим шуканням власних заслуг перед Божим судом і водночас приниженням знедолених. Лише турбота з боку тихої сестри Анціллодеї, для якої зробити добро для інших – нагорода, зворушує бунтаря. У первісному рукописі фіналу саме вона виводить відступника з катакомб, зізнаючись, що відчуває духовну близькість між ними попри бар'єри віри. Стосунки між Неофітом-рабом та Анціллодеєю можна сприймати як алузію на духовний шлюб, який характеризує насамперед чистота думок, вчинків, прагнення до свободи.

Особливості розповсюдженого в тогочасних реаліях типу подружньої пари з домінуванням волі чоловіка ілюструє драматичний етюд Лесі Українки з промовистою назвою «Йоганна, жінка Хусова». Головна героїня цього твору – «ідеальна християнка» (В. Агеєва), яка свідомо приймає віровчення та покидає сім'ю задля того, щоб супроводжувати Христа у його месіанському шляху. Її чоловік Хуса, язичник, у творі постає кар'єристом, пристосуванцем, зрадником. Повернувшись після розп'яття Христа додому, Йоганна змушена терпіти чоловіка-нелюба, який зневажає її святині. Хуса брутально звинувачує дружину в розпусті, обзиває «повією» та «зłodійкою» і погрожує патріархальним єврейським покаранням (каменуванням) за будь-який непослух. Його розуміння кодексу подружжя дуже просте: «Яка ж то в жінки повинність вища, / ніж вірність чоловікові?» [8, с. 161]. Цю позицію сповна поділяє мати Хуси, для якої стереотипи вторинної ролі жінки в сім'ї є незаперечними: «Хай не шляхетна буде, та покірна» [8, с. 151]. Моральна ницість Хуси, що проявляється у стосунках з іншими персонажами, паплюжить ідеали християнства, відкриті для Йоганни. Щоправда, досвід спілкування з Учителем закріпив усвідомлення його послідовницями приреченості на гендерну залежність. Йоганна вважає за честь користуватися найменшими новими пільгами для жінки, зокрема бути присутньою під час промов Христа, який «не боронив стояти близько й слухать» [8, с. 164]. Але з його вчення жінка винесла непорушну настанову, що не дає можливості реалізувати власні потреби, оскільки Учитель заповідав покору. Не зважаючи на болісне приниження в сім'ї, Йоганна не наважується розірвати шлюб, хоч чоловікова зрада дає підстави для цього, відтак погоджується на підлеглу роль, яку підкреслює остання репліка Хуси: «Гляди мені – шануйся!» [8, с. 183]. Утім, вона не зрікається віри, хоч смирення, яке дається героїні ціною великих душевних зусиль, межує зі зневірою: «Учителю! На що мене покинув?» [8, с. 183].

Отож стосунки Йоганни з чоловіком-тираном переконають, що християнки не усвідомлювали амбівалентності вчення Месії, який кликав іти за ним заради абсолютної свободи, проте не скасовував усталений звичай покорі жінки у сім'ї.

«Руфін і Прісцілла» – етапний твір у драматичному доробку Лесі Українки. У ньому всі історіософські погляди письменниці систематизовано в цілісну концепцію, позбавлену дидактизму. Однак трактування подружжя письменницею викликає чимало питань без відповідей. У центрі персоносфери твору перебуває справжня лідерка християнської громади II ст. н. е., римська матрона Прісцілла. Родом зі шляхетної родини, освічена дружина римлянина з елітного імперського прошарку, вона відзначається винятковою непорочністю душі та відданістю вченню Христа. У ній вгадуємо риси багатьох фундаторок християнської церкви, імена деяких з них збереглися в історії, зокрема можна висловити припущення, що прототипом героїні стала Прісцілла з оточення апостола Павла, дружина Акіла, у домі яких відбувались постійні богослужіння.

У громаді Прісцілла володіє величезним авторитетом, християни різного досвіду з величезним пієтетом ставляться до неї, вважаючи «святою». Жертовність героїні підтверджує відмова покинути в'язницю завдяки домовленості батька зі стражею. Попри тортури, внутрішні муки, зумовлені недовірою християн до чоловіка, вона залишається такою ж просвітленою до самої смерті. Водночас драма «Руфін і Прісцілла» ілюструє тенденції маргіналізації жінки у спільноті одновірців. Укріплення фемінного Слова церковний клір II ст. н. е. сприймав насторожено, а табування жіночого пророцтва велось під прапором Першого послання апостола Павла до коринтян, де підкреслено, що «всякому чоловікові голова Христос, а жінці голова чоловік» [9, с. 1130]. Прісцілла однозначно приєднується до позиції отців церкви. За сюжетом драми, вона неодноразово демонструє підкорення колективній позиції, хоч це інколи дається їй шляхом складного притлумлення власного «Я». Показово, що жінка не наважується стати на захист мистецького шедевра у власному домі, коли зібрання ухвалило забилити «коштовні» фрески, аби вони не спокушали «до думок блюзнірських». Цей момент є кульмінацією в диференціації поглядів та поведінкових модусів Руфіна та Прісцілли. Ідеологічні розбіжності стають основною причиною драматизму відчуження в подружжі.

Чоловік ревної християнки – аристократ, інтелектуал із високою планкою моральності. Чи не з перших рядків твору Руфін згадує про «силу» і «право», що має над дружиною, але не вдається до них, оскільки щиро любить Прісціллу і намагається зрозуміти її християнський вибір. Тодішні гендерні ролі в соціумі чітко розмежовує батько Прісцілли: «Дочку за се хвалю. Вона у мене / поведена по-старосвітськи: вдома / найкраще місце жінці. А тебе / за се хвалить не можу, – ти повинен / ще послужити Римові чимало...» [10, с. 123]. Формально Руфіна можна вважати ідолянином, але його філософський розум критично налаштований до будь-якого культу, а тим більше до культу Цезаря. Прісцілла, обравши для самореалізації небезпечні катакомби, де відбувались таємні служби переслідуваних християн, болісно сприймала релігійний бар'єр у сім'ї. Нагадаємо, що ліберальне відношення до шлюбів з іновірцями «було лише в період раннього християнства, оскільки вважалося, що за допомогою шлюбу християнин може повернути до щирої віри ще одну людину» [11, с. 16]. Такі сподівання плекає і Прісцілла, обережно пропагуючи свої переконання наодинці з чоловіком. Кохаючи свого обранця, вона твердо зберігає цноту, тому їхнє асексуальне партнерство, як стверджує О. Забужко, – це шлюб вимушено «безгрішний», у правових термінах мовлячи – фіктивний», яскрава ілюстрація «конфлікту двох культур на соціологічному “мікрорівні” однієї родини» [3, с. 47]. Особливо лякає християнку перспектива виховувати своїх майбутніх дітей у сім'ї, де не панує духовна злагода. Її аргументи видаються раціонально-зваженими, добре проілюстрованими уявними картинками майбутнього розбрату дітей на ґрунті віри. Проте для Руфіна обраниця залишається «дружиною серця», йому боляче відчувати себе «за порогом душі»

коханої, яка фанатично підпорядкувала своє життя християнській церкві. Безсумнівно, зі свого боку Прісцілла теж прагне гармонії у сімейному житті, її також, як і Руфіна, вабить сексуальна близькість з коханим, та це можливо виключно за єдиної умови – прийняття християнства чоловіком. Причому героїня не нарікає на приписи християнства, а обґрунтовує свою позицію власним вибором: «Моя душа забороняє / мені сей шлюб, поки твоя душа / не може з нею злитись без останку» [10, с. 145].

Таким чином перед нами вимальовується своєрідний трикутник – «Прісцілла – Руфін – віра». У цих складних стосунках чоловік до останку, по-лицарськи, служить своїй Прекрасній дамі: «Хоч зрадила мене ти для Христа, / та я тебе не зраджу ні для кого / і ні для чого» [10, с. 144]. І свої слова він доводить вчинками, прийнявши тортури й смерть разом з дружиною та її однодумцями, засвідчуючи тим самим високий вірець подружньої вірності, яку відстоювало раннє християнство.

Наголосимо, що в цьому ж творі натрапляємо на зразок ідеального християнського подружжя, яке досі оминали літературознавці. Йдеться про закоханих Ренату й Редівуса. Ці молоді люди зустрілися в християнській громаді, тож духовні пріоритети не були для них бар'єром, а, навпаки, зближували. У громаді розквітли їхні почуття одне до одного і вони прийняли обряд хрещення. У пам'ятку для обох у ніч перед цією подією їхнє спілкування зачаровує мимовільних свідків (Руфіна і Прісциллу) органічним поєднанням жаги та духовної просвітленості. Діалог-одкровення, який не ввійшов, на жаль, в остаточну редакцію, але нещодавно був опублікований в чотирнадцятитомному виданні творів Лесі Українки, розкриває всі етапи комунікації дівчини й хлопця, зокрема їхній страх перед голосом плоті, яку врешті виправдовує дух, що дав можливість відчутти абсолютне злиття душ, «святу любов». Глибокі почуття дозволили молодим людям навіть перед неминучою смертю почувати себе щасливими, що підтверджує сцена підготовки до страти в темниці. Сестра Ренатина приносить закоханим білі шати, оскільки смерть для них – це акт вінчання, початок дороги у вічність:

Тепер, кохані, я зовсім весела,
ми станемо убрані, мов до шлюбу,
і з серцем радісним до Бога підем [10, с. 247].

Піднятися над випробуваннями Ренаті й Редівусу допомагає віра, переконаність у тому, що «тепер вони будуть або вічними нареченими – у пам'яті, або ж подружжям у раю» [12, с. 173]. Можна припустити, що саме високий, «шекспірівський» пафос у зображенні цієї зворушливої пари спричинив відмову Лесі Українки від публікації великого уривка рукопису. Однак, залишаючись вірною самій собі, письменниця таки не оминає розбіжностей між закоханими, що викликані сумнівами щодо чесності Прісцилли: Редівус до останку бачить в тій величній нареченій Христа, а Рената вважає, що істинними мотивами її вчинків керує любов до чоловіка. Власне, юні наречені в драмі Лесі Українки залишаються в тіні головних персонажів, але їхні образи є важливим складником авторської парадигми

впливу раннього християнства на інститут шлюбу. Віра в художньому світі авторки інспірує нові моделі поведінки, мотивує доленосний вибір у річизні утвердження євангельської морально-етичної концепції.

Висновки. Отже, християнська релігія дозволила жінці розширити власний простір, претендувати на активнішу позицію в соціумі, адже нова віра проголосувала рівноцінність обох статей перед Богом. Однак в межах утвердження інституту церкви тільки поодинокі жінки могли сповна відкрити свій лідерський потенціал, реалізувати себе як у сім'ї, так і в соціумі. Показовими у тогочасних тенденціях стають зміни у взаємостосунках пошлюбленої пари, відтак трансформація кодексу подружжя отримала у драматургії Лесі Українки багатогранну інтерпретацію. Письменниця створила кілька типів подружніх взаємин, відмінність між якими полягає у різновекторності пріоритетів чоловіка й дружини. Світоглядна розбіжність, зумовлена новою релігією, доводить, що поширення християнства впливало на такі аспекти атмосфери в сім'ях:

1) підсилювало акт брутальної наруги над жінкою у подружній спільці з аморальним нелюбом-іновірцем (Йоганна / Хуса);

2) спричинювало духовно-тілесні тортури розмежування вірою пари, поєднаної любов'ю і повагою (Прісцилла / Руфін);

3) сприяло гармонійному союзу одновірців, обдаровуючи їх нездоланим духовним світлом, що дає засадничі орієнтири у житті (Рената / Редівус).

Разом з тим Леся Українка наголошувала на нових орієнтирах в інтуїтивних пошуках партнерів, серед яких вивисуються духові складники, які більше важать за офіційний шлюб (Міріам / Месія, Анціллодея / Неофіт-раб). У художньому плані письменниця відмовилася від традиційного любовного трикутника, який був рушієм для сюжетів більшості драматичних творів. Вона довела, що важливим агентом взаємин у подружжі стають ідеологічні (релігійні) пріоритети чоловіка і дружини. Жінка у драматичному доробку авторки засвідчує важливість для неї сфери духу, а не тільки родини, вона здатна на бунт, власний вибір, відстоює право служіння ідеалам. Таким чином Леся Українка, критикуючи гендерні підвалини раннього християнства, зуміла побачити в його царині унікальні підстави для особистісного розвою жінки, важливий етап емансипації, поступ якої продовжувався в наступних століттях.

Література:

1. Основи теорії гендеру : навчальний посібник / відп. ред. М. М. Скорик. Київ : «К. І. С.», 2004. 536 с.
2. Колошук Н. Інтелектуальний конфлікт у драматургічній поезії Лесі Українки (стаття третя: ідея християнства). Леся Українка і сучасність : зб. наук. пр. Т. 3. Луцьк : Волин. обл. друк., 2006. С. 203–219.
3. Забужко О. Une princesse lointaine: Леся Українка як культурно-інтерпретаційна проблема. *Слово і час*. 2001. № 3. С. 45–53.
4. Кузьма О. Екзистенціальна модель світу в драматургії Лесі Українки : автореф. дис. ... канд. філол. наук. спец. 10.01.01 «Українська література». Івано-Франківськ : Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2009. 20 с.

5. Українка Леся. Повне академічне зібрання творів: у 14 т. Т. 1. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. 524 с.
6. Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій. Видання 4-те. Київ : Комора, 2021. 656 с.
7. Семерин Х. Фемінні біблійно-єврейські архетипи в модерній драмі (на матеріалі драматичних поем Лесі Українки «Одержима» і «Йоганна, жінка Хусова»). *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації.* № 1. С. 125–129.
8. Українка Леся. Повне академічне зібрання творів: у 14 т. Т. 3. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. 676 с.
9. Біблія. Святе Письмо. Київ : Книгоноша, 2016. 1228 с.
10. Українка Леся. Повне академічне зібрання творів: у 14 т. Т. 2. Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. 436 с.
11. Помиткіна Л., Злагодух В., Хімченко Н., Погорільська Н. Психологія сім'ї : навч. пос. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : НАУ-друк, 2010. 270 с.
12. Смольницька О. Язичницька і ранньохристиянська символіка у драматичному творі Лесі Українки «Руфін і Присцилла» (зіставлення з дискурсом Максима Рильського): Ерос і Танатос. *Українські студії в європейському контексті* : зб. наук. пр. (3). 2021. С. 165–191.

Kocherga S., Orikhovska T. The marriage code in the Christian dramas by Lesya Ukrainka

Summary. In the work of Lesya Ukrainka, an important place belongs to the gender discourse, which was clearly manifested in dramas with early Christian themes. For the writer, Christianity is an important stage in the cultural development of humanity, a unique experience of establishing new ideas and chasing their followers. In the studios of literary critics, the characters of the works representing a complex era of the past, which resonated with Lesya Ukrainka's modernity, have been characterized in a rather diverse way ("The Possessed", "Johanna, the Husa's wife", "In the Catacombs", "Rufin and Priscilla", etc.). However, a systematic look at the ambivalent palette of artistic arguments

regarding the influence of early Christianity on the paradigm of conjugal relations has so far been lacking. The purpose of the article is to investigate the moral problems of marriage in the early Christian dramas of Lesya Ukrainka in light of gender strategy.

The writer's dramaturgy offers an artistic interpretation of various formats of marital communication. For many married couples, the fact that a man and a woman belong to different faiths became a test, since the state and society did not tolerate the worship of Christ. The article highlights several types of marriage relationships that fully characterize gender shifts in society: the subjugation of a Christian woman by a pagan (Johanna and Husa); the search for consensus between husband and wife, who are divided by their attitude to Christianity (Priscilla and Rufinus); ideal spiritual and physical unity of the Christian couple (Renata and Redivivus). An important segment of our research is the reflection in Lesya Ukrainka's work of the tendencies to search for new ideals that embody virtual "spiritual marriages" (Miriam / Messiah, Ancyllodea / Neophyte-slave).

It is proved that the work of playwright Lesya Ukrainka presents a complex algorithm of the influence of Christianity on the moral code of spouses. On the one hand, evangelical postulates at the beginning of the functioning of Christian communities contributed to spiritual emancipation, in particular, they opened previously unknown horizons of self-realization for women. On the other hand, the church clergy imposed a dogmatic thesis about the second nature of women in society, their complete dependence on men. However, the establishment of Christianity led to the idea of a completely new relationship between husband and wife in marriage, the possibility of complete spiritual, mental, and physical harmony. The intentions and urges of individual personalities, which testify to progress in gender orientations, are a through-and-through motif in the artistic world of Lesya Ukrainka.

Key words: early Christianity, gender, emancipation, feminine, spiritual, bodily.